

Uddrag af Købmand Lars Rasmussens taler i Samsø Foredragsforening

Ved Foredragsforeningens 125 års jubilæum den 21. april 2001

Indledningsvis vil jeg gerne takke for indbydelsen til at medvirke i dag – hvor mit bidrag bliver at skruer tiden 125 år tilbage - til et Foreningens møde den 28. november 1876 i Onsbjerg (sikkert i salen hos købmand Frederik Madsen), hvor min oldefar, købmand Lars Rasmussen bidrog til ”forhandlingerne” – som det hed den gang – på følgende måde:

Det er saare rimeligt, at flere af Dem, som er kommet tilstede her ved dette Møde, vil spørge:

Hvad vil Foredragsforeningen, hvad Formål har den? Og jeg vil da paa de Mænds Vegne, som har indbudt til Dannelsen af denne Forening, svare. Det **vi** ville – sådan som jeg selv opfatter Sagen – det er: at forsøge paa at faa os selv og andre til at lytte til den Susen, som gaar gennem Nordens Skove, ja ikke alene lytte til denne Susen, men selv føre vores *lille* Aandepust, selv bidrage vores Lidet til, at denne Susen i Nordens Skove maa blive hørlig for Nordens Folk, særlig for det danske Folk.

Der var en Tid, hvor det var stille hos os, og denne Tid var lang og den var trang, thi denne Stilhed havde sin Rod i Døden, der i alle sine Fremtoninger er farlig og fæl. Denne Stilhed faldt ganske naturlig sammen med Folkets Trælletid, som igennem de lange 600 Aar siden Valdemar den Store blev mere og mere trykkende indtil den til sidst lignede Dødens Stilhed.

Men naar Nøden er Høist er Guds Naade nærmest. Da vort Folks Elendighed baade i legemlig og aandelig Henseende havde naaet sit Høidepunkt, saa begyndte i sidste Halvdel af det attende Aarhundrede de Sagte og milde Luftninger at røre sig.

Sjette Frederik blev den, som Vorherre havde udkaaret til at række det danske Folk Redningsplanken og ved Siden af ham stod flere Mænd, der ligesom Kongen havde Hjerte for Folkets Nød og Mod og Kraft til at gaa mod Tidens Strøm for at afhjælpe

Nøden. Der var ikke faa, som deltagte i denne velsignede Gjerning, her skal jeg kun særlig nævne tre af dem nemlig: Bernsdorff, Rewentlov og Colbjørnsen.

Disse tre hvorom afdøde Jens Holm i Ørby sagde, at det var en stor Skam, at de ikke fandtes paa hver Bondes Væg i hele Danmark.

Det var saaledes Sjette Frederik og hans Mænd ved hvem den milde Luftning kom. Lige så yndigt som en varm Foraarsdag med de milde Luftninger fra sydvest, alt i Naturen begynder at spire - saaledes begyndte ogsaa i hine Dage Folkelivet at opvaagne af sin Dvale.

Mange deilige Foraarsblomster ser vi i hin Tid spire frem i Danners Have, men skjønnest blandt dem alle er dog den Rose, som sprang ud den Nat da Sjette Frederik for sidste Gang drog fra sin Hovedstad til Roskilde Domkirke, da hans Bønder ham bar - som Valdemar blev båret.

Som det saaledes var hin Nat at Kjærligheden og Taknemlighedens røde og hvide Rose, den udfolder sig, saaledes var det ogsaa i hin Tid, at de milde Luftninger kom frem, som senere er tiltagne baade paa det menneskelige og kristelige Livs Omraade.

Hvorledes disse Bevægelser, som vi billedlig kalde de milde Luftninger, senere blev stærkere eftersom vort Folk fik mere og mere Frihed, derom agter jeg en anden Gang at sige noget.

Lad mig uddybe Lars Rasmussens vision – som det vil hedde i dag – med et udpluk fra et bidrag til ”forhandlingerne” ved et lidt senere møde her i Foredragsforeningen:

Når vi Mennesker bliver grebet af en større Tanke, saa er det omtrent saaledes som når vi paa en Fodrejes passerer en Milepæl. Så vil vi gerne se baade frem og tilbage. Men Gjelder dette Almindelige Smaafolk, saa Gjælder der i højere Grad de store Aader, som på deres Høje Fjelde har en videre Synskreds end vi Lavlandsfolk. Saaledes har Ingemann sikkert ogsaa - da hans egen Sjæl blev grebet og løftet af den Susen, som gaar gennem Nordens Skove, hvorom vi nys sang – set både frem og tilbage.

Jeg talte ved vores første møde lidt om denne Susen i vores Fædreland og blev staaende ved Sjætte Frederiks Død – men antydede også, at jeg senere ville fortsætte med at udtale mine Tanker om, hvorledes den Susen senere er tiltaget for os.

Men senere er jeg kommet i Tanke om, at det måske var rettere først at kaste vore Øjne tilbage før vi saa fremad – og spørge, hvorfra denne Susen, som gaar gemme Nordens Skove udsprang.

Nu hører jeg disse Skolelærer og Flere raabe: Det er fra Frankrig, den udsprang! Men til disse Herrer, som har mere historisk Kundskab i deres lille Finger end jeg i min hele Krop vil jeg sige: Hvad jeg ved dette Møde og muligt ved senere Møder vil sige er ikke rettet til Dem, jeg vil altså gerne lever Dem en bitte Bomuld at putte i Ørene mens jeg taler, og i hvert fald vil jeg trøste Dem med, at det ikke skal vare længe. Og så tilbage til Spørgsmålet, hvorfra denne Susen oprindeligt kommer.

Det var i Aaret 1517 at Luther lod opslaa i Wittenberg sine 95 Sætninger, det er fra den Tid man regner fornyelsens Begyndelse.

Herefter følger en længere, historisk redegørelse om reformationstiden og sene revolutionstiden, hvor – som Lars Rasmussen udtrykker det:

...man til Tider gjerne kunde lade Vandmøller drive ved det blod, der flød.

Ved indledningen til et foredragsmøde i marts 1879 vender Lars Rasmussen tilbage til temaet med Nordens Skove:

Det er sagt ofte, men kan ikke siges for tit, at det var en forunderlig mild og velgjørende Aandsluftning, som gik hen over vort Folk i 1848.

Medens Storme og orkaner rasede i andre Lande og bragte Trone til at vakle og andre til at styrke, gik en sagte Susen gennem Nordens Skove og over Danmarks Sletter og den greb, løftede og sammensmeltede os så vidunderligt, at der gik kun et Ønske, en Længsel og en Trang gennem hele Folket fra Kongeborgen til den laveste Hytte, nemlig Ønsket om, at vi maatte faa Lov at leve vort eget Liv.

Den Luftning fra hine Dage er for længst blæst bort af de kolde Vinde (*efter 1864 og Grundlovsændringen i 1866*), og vi kunde ikke kalde den tilbage, men hvad vi kunde

og burde det er: Hver især at hjælpe vores lidet til at de gjærende Kræfter, som skyder, maa komme frem, at de Sædekorn, som i hint Gyldenaar blev udstrøet over Danmarks Sletter, at de kan komme til at spire og bære Frugt til Glæde for os selv, til Gavn for vort Folk og Fødeland, til Ære for Vor Herre.

Til belysningen af Foredragsforeningens historie får I også et lille udpluk fra Lars Rasmussens erindringsbogen "Set fra Samsø" – skrevet i 1890-erne:

Foredragsforeningen skaffede mig i sin Tid mange Glæder, og jeg har mange yndige Minder fra hin Tid, deriblandt de Gaver de unge Piger forærede mig, da jeg drog mig tilbage fra Formandsposten.

Det skønne tobaksbord ...og Lindbergs Bibel, som ofte kommer mig i Hænde, minder mig om mange glade Timer, jeg tilbragte sammen med gamle og for største Delen unge Venner i Frederik Madsens Sal i Onsbjerg.

Og så er vi tilbage ved det første møde i Foredragsforeningen den 28. november 1876:

I dag skal jeg indskrenke mig til disse Ord, og slutte med det hjertelige Ønske at den Aandssusen, som gaar gennem Nordens Skove, at den ogsaa maatte naa til hver enkelt dansk Mand og Kvindes Hjem, saa at Frihedens, Folkelivets og Kristenlivets milde og friske Luftninger maa komme til at strømme ind i vore Huse og udjage den Dødens og LigeGYldighedens forpestede Luft, der i Trælletiden kom ind hos os.

Ja, gid at vor lille Forening får held og lykke til at bidrage sit til, at det Aandens og Hjertets Sædekorn kan udstrøes paa vort kjære Samsø og må komme til at spire og bære Frugt – og med dette Ønske byder jeg ...

Ikke som der står i Lars Rasmussens manuskript "Dem et hjertligt Velkommen" - men et hjerteligt tillykke med 125 års jubilæet og de kommende mange års foredragsvirksomhed!

Morten Rasmussen Fangel

9442-06